

CCCB Educació

20 de febrer de 2020

«Un matí amb Yayo Herrero»

—
Recull de textos i recursos
per treballar a l'aula
—

YAYO HERRERO

Foto: David Sabadell | Crític

En aquesta sessió amb estudiants de secundària, Yayo Herrero ens parlarà sobre com podem repensar el nostre vincle amb el planeta a través de la mirada ecofeminista, que proposa formes alternatives de reorganització econòmica i política per recompondre els llaços trencats entre les persones i la natura.

Biografia

Yayo Herrero (Madrid, 1965) és antropòloga, enginyera tècnica agrícola, educadora social i activista ecofeminista. La seva recerca se centra en la crisi ecològica actual derivada del model de desenvolupament i producció capitalista. Actualment és professora d'Educació ambiental i Desenvolupament sostenible a la Càtedra UNESCO de la UNED, i en el passat ha estat coordinadora estatal d'Ecologistas en Acción i directora de FUHEM. Ha escrit en llibres col·lectius com *Cambiar las gafas para mirar el mundo* (Libros en Acción, 2011), *La gran encrucijada* (Libros en Acción, 2016), *Petróleo* (Arcadia, 2018) o *Canvi climàtic* (Litera Libros, 2019), en els quals reflexiona sobre l'actual crisi civilitzadora i el col·lapse ecològic.

[@yayo_herrero](#)

Selecció d'articles i entrevistes

“**El plantejament ecofeminista, que és un corrent de pensament i un moviment social**, té un punt de partida força senzill: preguntar-te de què depèn la vida. Què és el que fa que qualsevol de les persones que som aquí hàgim pogut arribar des del dia que vam néixer fins avui essent vives. Tenim dues dependències. D'una banda, l'ecodependència: som una espècie viva, que viu inserida en un medi natural, del qual obtenim tot el que necessitem per sostenir l'existència. Aquest medi natural no ha estat fabricat ni és controlat a voluntat pels éssers humans, i, a més, els recursos naturals tenen límits. Sobre aquesta base físicament limitada, no es pot plantejar créixer de manera il·limitada. El que anomenen crisi ecològica no és res més que verbalitzar el fet d'haver-se adonat que no podem créixer il·limitadament i donar cobertura a les necessitats de tothom en un planeta amb límits físics. A més, la vida humana té una segona dependència: la interdependència. La vida transcorre en un territori material que és el nostre cos: finit, vulnerable, un cos que no sobreviu al llarg de la seva existència si ningú no en té cura.(...) Les ecofeministes diem que, més que parlar de “salvar el planeta”, hem de pensar com se sosté la vida humana —i també altres formes de vida— en un planeta parcialment degradat. Per això ho enfoquem cap a la sostenibilitat de la vida.”

Yayo Herrero i David Fernández: «Capitalisme i patriarcat és un binomi criminal» [Conversa amb Laia Soldevila i Sergi Picazo](#) | *Crític*, 27.09.2019

“El ecofeminismo es una herramienta de pensamiento que sí es indispensable para repensar las prioridades de la economía y la cultura. También es un movimiento social que **reclama la prioridad de situar la vida en el centro**. Para poder revertir el modelo necesitamos una mirada ecologista, feminista y decolonial porque en este momento el conjunto del modelo globalizado se sostiene sobre el saqueo y el extractivismo de recursos naturales de otros lugares del planeta. La lógica neoliberal hace que los países más ricos solamente se puedan sostener sobre esa colonialidad y ese racismo estructural de los más pobres. Y la pata clave es un planteamiento de clase, igualitario, que defienda una vida decente para todas las personas y no solamente para unas pocas.”

Yayo Herrero: «Las ultraderechas son neoliberales, no defienden el suelo donde se asienta la patria» [Entrevista de María F. Sánchez](#) | *cuartopoder.es*, 08.04.2019

“Aquest esgotament dels recursos naturals es connecta directament amb la **inviabilitat del model capitalista industrialitzat** que tindrà serioses dificultats —de fet, ja les estem tenint— per continuar creixent sobre la base d’una producció real de béns i de serveis. El model capitalista ja no es reproduïx bàsicament sobre la producció real, sinó sobre l’economia financeritzada i una economia fictícia sobre la base de bombolles que van explotant periòdicament.”

Yayo Herrero: ecofeminisme a la ciutat [Entrevista de Joan Carbonell](#) | *Crític*, 29.01.2019

“Situat com a prioritat el **manteniment de vides decentes y dignas**, y la **desfeminización de los cuidados**, son dos pilares que apuntan a la línea de flotación del propio sistema.”

Yayo Herrero: «Mirar desde el prisma de la sostenibilidad de la vida nos lleva a asumir la urgencia en ponernos de acuerdo» [Entrevista de Santiago Canales](#) | *elsaltodiario.com*, 03.12.2018

“La mirada ecofeminista permite **tomar conciencia de oposición y conflicto entre el capital y la vida**, y puede ayudar a reconfigurar la lógica política y económica.”

El ecofeminismo como herramienta de transformación [Article de Yayo Herrero](#) | *CTXT*, 07.03.2018

“La percepció que anem cap a un **col·lapse ecosistèmic** civilitzatori no està tan estesa ni assumida com sembla. Crec que té a veure amb el tipus de cultura que tenim les societats occidentals, que no es perceben com a dependents de la natura i tenen una fe tecnològica tan gran que a molta gent li és difícil pensar que no sortirà alguna cosa que resolgui els problemes, inclús els que ha generat la mateixa tecnologia.”

Yayo Herrero: «La veritat material del capitalisme mundialitzat és pur feixisme» [Entrevista de Gemma García](#) | *Directa.cat*, 31.10.2018

“La societat occidental té un model de desenvolupament amb una contradicció essencial entre el capital i la vida, i aquest model s’ha imposat a la resta del món a través de processos polítics complexos. L’Organització Mundial del Comerç hi ha jugat un paper destacat, amb tractats comercials que tenen un marcat caràcter colonial. És un model econòmic que segueix una dinàmica absolutament expansiva, que se sosté, es desenvolupa i creix, a costa d’extreure cada vegada més materials, d’utilitzar cada vegada més energia i més recursos naturals. Però és un model sostingut per un planeta que té límits físics, com les reserves de minerals de l’escorça terrestre. **Una cosa que té límits físics no pot sostenir un model que es basa en el creixement constant.**”

Yayo Herrero: «El canvi cap al consum conscient ha de ser col·lectiu» [Entrevista de Marta Molina](#) | *Revista Opcions*, 20.10.2017

“Lo que plantea **el ecologismo social choca con muchos de los imaginarios que tenemos en la cabeza**: de que cuanto más mejor, de que el crecimiento económico era intrínsecamente bueno, de progreso, de riqueza... que son los que le vienen muy bien al capitalismo.”

Yayo Herrero: «El ecologismo y el feminismo incomodan porque van en contra de tus privilegios» [Entrevista de Daniel Ayllón](#) | *lamarea.com*, 15.12.2014

Entrevistes en vídeo

Yayo Herrero: «Tenim un preocupant analfabetisme ecològic»
[Entrevista de Xavier Grasset](#) | *Més 324 - TV3*, 18.06.2018

Yayo Herrero: «El feminismo y la ecología se encuentran en la necesidad de sostener la vida humana»
[Entrevista d’Eva Terol](#) | *sostenible.cat*, 25.06.2019

Selecció de continguts

Sobre el concepte ecofeminisme

[«Apuntes introductorios sobre el Ecofeminismo»](#)

Recursos desenvolupats per Yayo Herrero | HEGOA, 05.2015

L'ecofeminisme s'entén com una categoria d'anàlisi que integra les sinèrgies de l'ecologisme i del feminisme. D'aquesta confluència sorgeix una corrent filosòfica i unes pràctiques que defensen un canvi de model social respectuós amb les bases materials que sostenen la vida.

[«Ecofeminisme»](#)

Entrevista a Inés Villanueva i Margalida Ramis, dins del programa «Onada Feminista» | Ràdio 4, 12.10.19

Les activistes Inés Villanueva de Fridays for Future Barcelona i Margalida Ramis presenten la història de l'ecofeminisme i situen conceptes com l'anomenada 'resiliència ambiental' mentre es pregunten si l'ecologia i el feminisme són les dues grans revolucions de la nostra generació.

[«L'ecofeminisme pot salvar el planeta»](#)

Entrevista a Amaranta Herrero dins del programa «Les dones i els dies» | Catalunya Ràdio, 9.12.19

Amaranta Herrero parla de com la lluita ecologista i la feminista proposen un altre ritme de producció, molt diferent del que el capitalisme ens ha imposat. Es tracta d'alentir el pas i tenir en compte l'entorn en les nostres decisions. Amaranta Herrero, sociòloga i enginyera agrònoma, explica què és l'ecofeminisme i quines són les seves claus.

[«Verde que te quiero violeta. Encuentros y desencuentros entre feminismo y ecologismo»](#)

Article d'Ana Bosch, Cristina Carrasco i Elena Grau | FUHEM, 2003

Aquest text és una reflexió sobre alguns punts d'encontre i desencentre entre feminisme i ecologisme, posant el focus en el treball de les dones i la utilització dels recursos naturals.

Sobre propostes ecofeministes i sostenibilitat

[«Polítiques i subjectes insostenibles. Els feminismes davant la crisi socioecològica»](#)

Conferència de Yayo Herrero dins del Seminari «Petroli» | MACBA, 27.05.2017

La col·lisió entre la dinàmica expansiva del capitalisme i els límits físics del planeta soscava les bases materials que sostenen la vida. Però la vida humana no sols se sosté sobre la natura, els seus béns i els seus cicles, sinó que el metabolisme social també se sosté sobre un conjunt de relacions que es fan càrrec dels cossos vulnerables i finits, i aquest sistema relacional també està en crisi.

[«Propuestas ecofeministas para transitar a un mundo justo y sostenible»](#)

Xerrada de Yayo Herrero | FUHEM, 18.07.2013

Yayo Herrero reflexiona sobre els imaginaris i les representacions mentals amb les quals compremem i actuem en les societats occidentals, que s'enfronten amb les situacions d'ecodependència i interdependència de les bases materials que sostenen la vida.

Sobre el futur condicionat per la crisi econòmica i climàtica

[«Sembrar la llibertat: la humanitat a la cruïlla evolutiva»](#)

Conferència de Vandana Shiva | CCCB, 22.01.2018

Vandana Shiva, activista i pensadora ecofeminista, reflexiona sobre el rol que ha de tenir la humanitat en un futur condicionat pels efectes ecològics, econòmics, polítics i socials de la crisi climàtica vigent. Segons Vandana Shiva, la crisi climàtica actual ens planteja una disjuntiva que s'ha de resoldre col·lectivament. Podem optar per seguir com fins ara, colonitzant la natura i la humanitat, i avançar cegament cap a l'extinció de la nostra espècie. Però també tenim l'opció d'afrontar el futur d'una altra manera, assumint un compromís conscient amb la Terra per evolucionar conjuntament amb la resta d'espècies i cultures que l'habiten.

[Vuit reflexions sobre la crisi climàtica](#)

Llista de reproducció CCCB

Vuit pensadors i pensadores plantegen el seu punt de vista sobre el canvi climàtic i les conseqüències filosòfiques i vitals de la destrucció del planeta conseqüència de l'activitat humana. Conferències i textos de McKenzie Wark, Naomi Klein, Kim Stanley Robinson, Donna Haraway, Timothy Morton, George Monbiot i Divesh Chakrabarty.

Sobre els nostres hàbits de consum

[Consum responsable i decreixent](#)

Llista de reproducció CCCB

L'excés, l'acceleració i la manera com consumim aliments i comprem productes no només influeixen en la nostra vida privada sinó que tenen efectes directes en la crisi climàtica i en l'economia global. En un moment que es fa difícil fugir de les invasives campanyes comercials, us proposem una sèrie de conferències i articles perquè ens aturem una estona i pensem com comprem, com mengem, com creixem. Conferències i textos de Serge Latouche, Rüdiger Safranski, Jonathan Safran Foer, Unknown Fields Division, Jeroen van der Bergh i sobre agroecologia, art i consum responsable.

Publicacions

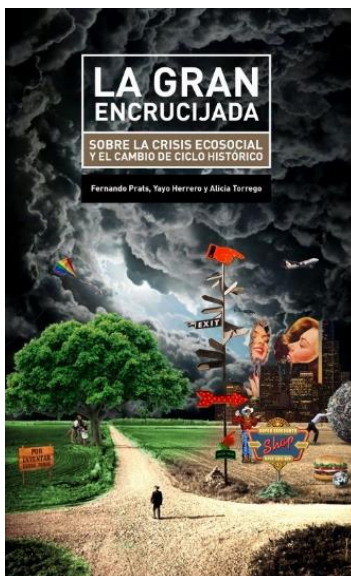

Cambiar las gafas para mirar el mundo. Una nueva cultura de la sostenibilidad

Yayo Herrero, Fernando Cembranos i Marta Pascual

Libros en Acción, 2011

Aquest llibre aborda una sèrie de conceptes i maneres de veure referides a aspectes essencials com són l'energia, la tecnologia, la informació, la realitat virtual, l'economia, la mobilitat, el creixement, les necessitats humanes, el treball de les dones o l'educació, entre d'altres, que han de ser revisades. Proposa, també, formes de mirar alternatives, construïdes des de la perspectiva d'una cultura de la sostenibilitat i de la justícia social.

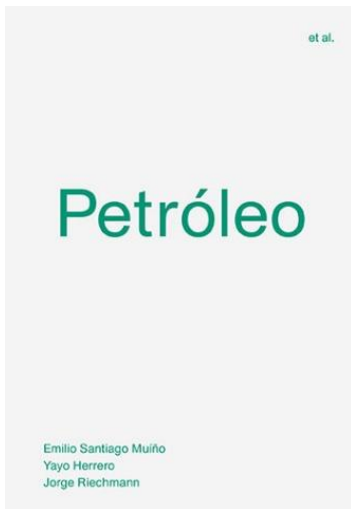

La gran encrucijada. Sobre la crisis ecosocial y el cambio de ciclo histórico

Fernando Prats, Yayo Herrero i Alicia Torrego

Libros en Acción, 2016

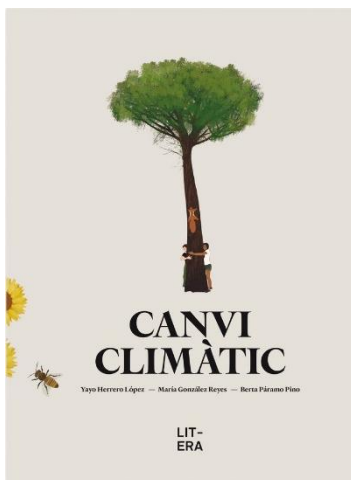
Estem immersos en processos globals de desestabilització ecològica i social que transcendeixen l'experiència humana. Els sistemes que sostenen la vida estan en perill i cal il·luminar nous paradigmes i processos de transició cap a estadis socials més democràtics, justos i sostenibles. Davant la urgència d'actuar, el llibre planteja la necessitat d'afrontar un "cicle d'excepció i emergència" per orientar la sortida a la crisi actual i realitzar transformacions clau, apuntant propostes per configurar estratègies especialment en els camps relacionats amb l'energia, el clima, els sistemes naturals i alimentaris o les ciutats.

Petróleo

Emilio Santiago Muñoz, Yayo Herrero i Jorge Riechmann
Arcàdia, 2018

Petróleo recull un conjunt de textos en els quals, des de l'ecosocialisme, els ecofeminismes i l'antropologia, es reflexiona sobre l'actual crisi civilitzadora, el col·lapse ecològic i l'imminent fi de les energies fòssils. Bona part dels elements que configuren la nostra civilització com la xarxa de transport, les telecomunicacions, l'alimentació o la moda depenen del petroli, una matèria que és finita. Més enllà de dibuixar un escenari de futur complex, les aportacions que inclou aquest llibre apel·len a la imaginació a posar-se a treballar per transformar les relacions socials i les nostres formes de vida.

Canvi climàtic

Yayo Herrero, María González i Berta Páramo
Litera, 2019

Durant desenes de milers d'anys, els éssers humans van viure utilitzant l'energia del sol, de les mareas, dels vents o de la llenya per cobrir les necessitats que tenien. Tanmateix, a partir de la Revolució Industrial es va començar a fer servir de manera massiva el carbó, el petroli i el gas natural. Així es va engegar una economia capaç de produir quantitats enormes de productes que són fabricats, comprats, venuts i transportats arreu del planeta, però aquest creixement ha provocat l'escalfament global i, com a conseqüència, el canvi climàtic, un problema ecològic que posa en risc la vida tal com la coneixem. Aquest llibre ens ho explica tot sobre aquest problema, perquè, entenem bé què és el canvi climàtic?, com s'ha produït?, sabem com afecta els boscos, l'aigua o els animals?, com ens afecta a les persones? I, sobretot, sabem què podem fer per encarar el problema?